

بسم الله الرحمن الرحيم
الهي انطقني بالهدى و الهمني التقوى

استاد قرائتی

ابتدا درباره اصل دعا یک بحث مختصری داشته باشیم. جالب این است که قرآن هم آیه دعا را کنار آیه روزه گذاشته یعنی این دو تناسبی هم دارد. در دعا چند نکته هست:

الف) دلیل دعا؟

ب) از چه کسی بخواهیم؟

ج) چه بخواهیم؟

د) چگونه بخواهیم؟

ه) چه وقت بخواهیم؟

و) در کجا بخواهیم؟

ز) با چه حالی بخواهیم؟

ط) عوامل مستجاب نشدن

ح) عوامل مستجاب شدن

الف) دلیل دعا:

ضعف و فقر است. می‌گوییم چرا گدایی می‌کنی؟ می‌گویند: ندارم. وقتی به بچه می‌گویی: دستت رابده. بگویند: دلیلش چیست؟ جواب این است که اگر دست ندهی می‌افتی. انسان ضعیف به قوی باید پناهنده شود. خداوند در قرآن می‌فرماید: «أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ» محمد/۳۸ شما فقیر هستید. ما سر تا پا فقر هستیم و دعا هم خیلی نقش دارد، چون انسان با دعا وصل به خداوند می‌شود و آب قلیل وقتی وصل شد به آب دریا، دریا و اقیانوس می‌شود. در زمان شاه شرکت‌ها وقتی می‌خواستند از مالیات فرار کنند، یک سهمی از شرکت را واگذار به خاندان پهلوی می‌کردند یکی از آنها را شریک می‌کردند و می‌گفتند اگر ما وصل به دربار شویم کسی نمی‌تواند بگوید مالیات بده، همین طور دولت پهلوی احساس ضعف کرده و خود را وصل به آمریکا می‌کرد و بسیاری از کشورها که به قدرتهای بزرگ وصل می‌شوند چون احساس کوچکی می‌کنند. مثلاً می‌گویند من پرچم آمریکا را روی کشتی میزنم و از آنها عبور می‌کنم «وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَىٰ پرچم آمریکا فقد فاز». فلسفه نماز هم همین طور است؛ سؤال: چرا نماز بخوانم؟ جواب: تو پوکی و باید وصل بشوی به هستی، بی نهایت کوچک باید وصل شود به بی نهایت بزرگ.

ب) از چه کسی بخواهیم؟

از او «الله». برای اینکه: «أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعاً» بقره/۱۶۵ همه قدرتها در اختیار خداست. او می‌تواند به تار عنکبوت نقشی بدهد که پیامبر صلی الله علیه واله وسلم را در غار حفظ کند، یعنی خداوند اراده کند «أَوْهَنَ الْبُيُوتِ» عنکبوت/۴۱ تار عنکبوت می‌شود محافظ که تانک، توپ، مسلسل نمی‌تواند این کار را انجام دهد. شنهای طبس هلیکوپتر را سرنگون می‌کند، «ثُمَّ نَصَرْتَهُ بِالرُّعْبِ» (إقبال الأعمال، ص ۲۹۵) گاهی نصرت خداوند با ایجاد رعب و وحشت است (در دل طرف). آیه دیگر می‌فرماید: «إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعاً» یونس/۶۵ همه عزت از آن اوست. کسی دیگر نیست که از او سؤال کنیم. من از شما سوال کنم که از ترس پشه می‌روی به پشه بند، وصل به جایی بشوم که در یک لحظه علیه او کودتا می‌شود، وصل به کسی شوم که او هم سرنگون می‌شود. می‌فرماید: «أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ» زمر/۳۶ آیا خداوند برای بنده‌اش کافی نیست.

ج) چه چیز خواهیم؟

مسئله مهمی است، در دعا هم باید دنیا و هم آخرت را درخواست کرد، ۵۵ تا کلمه دنیا و ۵۵ تا کلمه آخرت در قرآن است. خداوند ستایش می‌کند از افرادی که وقتی دعا می‌کنند اینچنین می‌خواهند: «رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَ فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ» بقره/۲۰۱ خدایا به ما بده نیکی در دنیا و در آخرت. و می‌فرماید: «وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ» آل عمران/۴۵. عزت و آبرومندی در دنیا و آخرت. و برای بعضی دیگر می‌فرماید: «لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ» مائده/۳۳ خواری و ذلت در دنیا و آخرت. حضرت فرمود: «اگر کسی دنیا را رها و به سراغ آخرت برود از ما نیست و اگر کسی آخرت را هم رها کند و به سراغ دنیا برود از ما نیست.» بی دلیل نیست هم عدد بودن کلمه دنیا و آخرت در قرآن، چون اگر دنیا داشتی در خیلی جاها می‌توانی به آخرت هم برسی چون پیامبر(ص) می‌فرماید: «الدُّنْيَا مَزْرَعَةُ الْآخِرَةِ» (مجموعه ورام، ج ۱، ص ۱۸۳) دنیا مزرعه (و آمادگاه برای) آخرت است. علی علیه السلام از کنار عده‌ای عبور می‌کرد که دنیا را مذمت می‌کردند، حضرت فرمود: چرا دنیا را مذمت و انتقاد می‌کنید؟ بعد فرمود: «دنیا خوب است به شرطی که به دست انسان صالح باشد» «نِعْمَ الْمَالُ الصَّالِحُ لِلْعَبْدِ الصَّالِحِ» (بحار الأنوار، ج ۷۰، ص ۶۲). البته دعای واجب «اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ» فاتحه/۶ است. اصل دعا مستحب است اما نماز خواندن واجب است و هر نماز سوره حمد می‌خواهد چون: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): «لَا صَلَاةَ إِلَّا بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ» (عوالی اللالی، ج ۲، ص ۲۱۸) نماز صحیح نیست مگر با سوره حمد. (نماز مرده هم اسمش نماز است و واقع آن دعاست.) نماز بی حمد نماز نیست و حمد بدون «اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ» حمد نیست. پس آن دعایی که خیلی واجب است دعا راجع به مسائل فکری است، و مهمترین مسئله فکری، در خط حق بودن و از خط بیرون نرفتن است. باز در خط بودن مهم نیست، از خط بیرون نرفتن مهم است. به علی علیه السلام گفتند: شما که راهتان مستقیم است شما چرا می‌گویید «اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ»؟ فرمود: تا الان راهم مستقیم است خبر از ده دقیقه بعد ندارم. شما حساب کنید از اول انقلاب تا حالا چقدر آدم انقلابی بوده و کم کم ضد انقلاب شده‌اند، با یک نیاوردن و استیضاح، ورشکستگی و رقابت و سیاست، فوری تغییر فکر و راه داده‌اند. فردی که نزد او تا حالا بهترین آدم بود حال بدترین شده و به عکس. در همین دعای مکارم الاخلاق که می‌خواهیم تفسیر کنیم می‌فرماید:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ مَتَّعِنِي بِهَدْيِ صَالِحٍ لَا أُسْتَبَدَّلُ بِهِ، وَ طَرِيقَهُ حَقٌّ لَا أُزِيغُ عَنْهَا» (صحیفه سجادیه، دعای ۲۰) امام کاظم علیه السلام می‌فرماید: علامت عاقل آن است که بگوید: «رَبَّنَا لَا تُرِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَ هَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ» آل عمران/۸ خدایا بعد از هدایت گمراه نشوم. به یکی از علمای زاهد و عارف و متقی که الان هم زنده هستند، گفتند می‌خواهیم برای شما کنگره برپا کنیم. ایشان فرمود: تا من و شیطان زنده‌ایم برای من کنگره نگیرید، ببینید اگر من سالم مُردم، یکوقت دیدی دقیقه آخر عمر، آدم خراب می‌شود. بنابراین مهمترین دعا، این است که دعا برای در خط مستقیم بودن است. خدمت حضرت آیه الله العظمی گلپایگانی در اواخر عمرشان در قم رسیدم، عرض کردم اگر شما یک دعای مستجاب داشته باشید، چه دعایی می‌کنید؟ ایشان فرمود: دعا میکنم خداوند عاقبتم را به خیر کند. و باز خدمت بعضی از مراجع دیگر این سؤال را تکرار کرده‌ام همین را فرموده‌اند. به همین خاطر در قرآن آیاتی داریم که می‌گوید: «تَوَقَّئِنِي مُسْلِمًا» یوسف/۱۰۱ خدایا مرا مسلمان بمیران. آیه دیگر: «وَ تَوَقَّئْنَا مَعَ الْآبَرَارِ» آل عمران/۱۹۳ خدایا من با خوبان بمیرم. پیامبران در لحظه مرگ به فرزندان چنین نصیحت و سفارش می‌کردند که: «وَ لَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ» آل عمران/۱۰۲ نمیرید مگر مسلمان باشید. و مسلمان یعنی: تسلیم خدا باشید. منزل یکی از بزرگان (از علمای قدیم به نام حاج رحیم ارباب از علمای مهم اصفهان (رفتم گفتم: چرا انسان بد عاقبت می‌شود؟ جواب فرمود: فلان کتاب را بیاور، آدرسی را فرمود آوردم رسیدم به روایاتی که دلیل بد عاقبت شدن انسان را گناهان کوچک دانسته است. چون گناه کوچک، را کوچک می‌شمارد و لذا توبه هم نمی‌کند، ولی اگر گناه زشت بزرگی کرد همیشه به فکر است و ناراحت است، مثلاً اگر ماشینی را دزدید زیاد می‌ترسد که گرفتار نشود، ولی اگر خودکار بغل دستی خود را برداشت خیلی فکر نمی‌کند که گناه است. گناه کوچک گرچه مورد توجه انسان نیست ولی اثر خودش را دارد. مثل: میکروب کوچک است ولی اثر خودش را دارد. مثلاً یک زن بی حجاب ممکن است یک مرتبه بفهمد اشتباه کرده و توبه کند، ولی یک زن بد حجاب توجیه می‌کند که حالا دو تار مو که چیزی نیست. یا فرد سیگاری می‌گوید: تریاک که نیست یک سیگار است و بالاخره این سیگار تنگ سینه‌اش جایی نمی‌رود. یا می‌گوید: حالا یک

شوخی کردیم. حال شوخی یا جدی آبرو را ریختی گرچه شوخی کردی ولی تحقیر شد. پس بهترین دعا در راه حق بودن و بی دین نمردن و مسلمان مردن است.

د) چگونه بخواهیم:

آیه‌ای در قرآن است که می‌فرماید: «ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ» غافر/۶۰ بخوانید مرا تا اجابت کنم شما را. آمد خدمت حضرت امام علیه السلام که هرچه دعا می‌کنم مستجاب نمی‌شود. حضرت فرمود: چگونه دعا می‌کنی؟ گفت: همینطور می‌گویم خدایا بده. حضرت گفت: دعا کردن آدابی دارد. در اسلام حتی لباس پوشیدن آدابی دارد. و دستشویی رفتن هم آدابی دارد، می‌روی دستشویی پای چپ را اول بگذار و سر برهنه هم نباش، رو به قبله نباشد و تو کوچه بن بست و پشت به قبله و زیر درخت میوه هم نباشد. آداب سفر، و همسفری، بازار رفتن، خرید، ازدواج همه کاری در اسلام دستوراتی دارد.

حضرت فرمود: آداب دعا هفت چیز است. (مثل اینکه می‌گویند می‌خواهی من گوشی را بردارم این شماره را بگیر)

اول: لقمه حلال، افطار می‌خواهی بکنی با لقمه حلال است یا نه؟ گندمها را که دادید به سیلو زکاتش را داده‌اید؟ انواع غذاهای رنگین می‌خوری، هیچ می‌دانی که دخترهای جوانی هستند که با سیب زمینی افطار می‌کنند. خمس داده‌ای یا نه؟ شما ده میلیون بدست آوردی دو میلیون نمی‌خواهی بدهی به فقرا؟ و می‌دانی افرادی هستند که در طول یک ماه، نمی‌توانند از گوشت استفاده کنند. حدیث: « که می‌خواهد دعایش مستجاب شود لقمه‌اش حلال باشد» .

دوم: از آداب دعا، گفتن: « بسم الله الرحمن الرحيم » است.

سوم: از آداب دعا، یادی از صفات خداوند است. لذا اول همه دعاهای قرآنی کلمه «رَبَّنَا» است، حدیث:

« اگر کسی دستش را تا مقابل صورتش بالا آورد، خداوند می‌فرماید من محروم بر نمی‌گردانم ». البته اینکه دستها را بلند می‌کنیم به این معنی نیست که خدا بالاست بلکه علامت گدایی ماست. حدیث: اگر کسی ده مرتبه «یا الله» و در جای دیگر «یا رَبِّ» بگوید، خداوند می‌فرماید: «لبیک». از صفات خداوند تجلیل کنید. همان صفاتی را که می‌دانید مثل: «یا عَلِيُّ»، «یا عَظِيمُ»، «یا رَحْمَانُ»، «یا أَحَدُ»، «یا وَاحِدُ»، «یا صَمَدُ»، «یا غَنِيُّ»، «یاغِيَاثُ»، «یا نُورُ»، «یا قَوِيُّ»، «یا قُدُّوسُ»، «یا سُبُّوحٌ . . .» و یا ده مرتبه «یا الله».

چهارم: یادی از نعمتهای الهی کردن. اصلاً من که انسان هستم می‌شد خوک باشم، و یا بی عقل و یا

متولد در بلاد کفر باشم، و . . . یک مقداری نعمتها را دگرگون کنیم تا قدر آن را بهتر بفهمیم. مثال: اگر لال بودیم، اگر منحرف، اگر حرام زاده. . . اینکه فهم و عقل دارم، معرفت و ولایت دارم، انسان و سالم هستم و . . . در جمهوری اسلامی هستیم. (کل دنیا طاغوت حکومت می‌کند غیر از ایران و همه دنیا رهبران آنها فاسقند، جز ایران. و همه دنیا از آمریکا می‌ترسند جز ایران. اسرائیل و آمریکا همه جا پز می‌دهند جز ایران. ایران با هشت سال بمباران روز به روز عزیزتر می‌شود.) نسل ما و هوش ما، امکانات و معادن و استعدادهایمان، علی و امام حسن و امام حسین علیهما السلام از ماست و محب اهل بیت هستیم، و شیعه امیرالمؤمنین، و کتاب ما(قرآن) بی تحریف است، یک نقطه «واو» تحریف و کم و زیاد نشده. پس شمردن نعمتها را فراموش نکنیم.

پنجم: حمد و ستایش خداوند. حمد هم که می‌کنیم نه گفتن «أَلْحَمْدُ لِلَّهِ» بلکه حمد خداوند به عدد هر

اتم و ذره و قطره باران. نه مثل قدیمی‌ها که صد هزار مرتبه شکر نزد آنها خیلی بود. صد هزار تومان امروز قیمت یک دوچرخه است. یعنی خدایا به اندازه یک دوچرخه، چون برای قدیمی‌ها صد هزار تومان خیلی بود، شما که الان به اتم و سلول آشنا هستید بگو: خدایا به عدد آنچه بر آن علم داری تو را شکر می‌کنم.

ششم: ذکر صلوات. و لذا در دعای مکارم الاخلاق که امسال می‌خواهیم تفسیر کنیم، هر چند بندی یک

صلوات آمده، رسم اهل بیت(ع) این بود. می‌فرماید: اگر می‌خواهی دعا مستجاب شود اول و آخر دعا صلوات بفرستید. دعای خود را بین دو صلوات ملافه کن، (مثل دو آدم حسابی که یک آدم ناحسابی وقتی میان آنها

نشست زمانی که به آندو چایی دادند به او هم می‌دهند.) حدیث: «صلوات دعاست. » یعنی: خدایا درود بفرست بر پیامبر و آل او علیهم السلام. (اول ذکر صلوات بعد از آن من و شما یک چرت و پرتی می‌گوییم دوباره یک حرف حسابی می‌فرماید. اگر دعای تو هم چرت و پرت باشد خداوند به احترام اینطرف و آنطرفش، صلوات قبل و بعدش آن را می‌پذیرد)

هفتم: یادی از لغزشها. خدایا فکر، یاد، قلم، حرف و نگاه من بد بوده، البته لازم نیست اینها را بلند هم بگویی. لغزشها را هیچ کس نفهمد، بعضی افراد خودشان را لو میدهند. خداوند راضی نیست که انسان عیبش را احدی بفهمد، و لذا اگر گناه کردی نگذار کسی بفهمد و توبه هم خواستی بکنی در دل توبه کن. استغفار به زبان است (و حقیقت توبه) در دل. که یک رکعت نماز با توجه نخواندیم، سی سال است نماز غلط می‌خوانم. لیسانس است نمی‌تواند یک صفحه قرآن بخواند، و با قرآن و نهج البلاغه کم آشنا شدیم. سال می‌آید و می‌رود چند بار مسجد می‌روی؟ پا از خانه خدا بریده‌ای به خانه چه کسی آشنا شده‌ای؟ و رو به قبله نمی‌ایستی رو به که هستی؟ و با عالم ربانی رفیق نیستی با چه کسی رفیقی؟ زنده‌ای خوب از پوست پرتقال مربا درست می‌کنند. تو از عمر چه چیز درست کردی؟ عمر رفت.

هشتم: استغفار. بعد از اینها امام علیه السلام فرمود: اگر دعا کنی مستجاب می‌شود. پس شماره تلفن ارتباط با خدا اینها بود: لقمه حلال، بسم الله، شمردن کمالات خداوند و... این هشت شرط دعا کردن بود. امام فرمود اگر این رقمی دعا کنی مستجاب می‌شود.

سؤال: بعضی دعاها چرا مستجاب نمی‌شود؟

جواب: حدیث داریم دعا حتماً مستجاب می‌شود. چیزی که هست استجابت: یا: فوری است، که همه مردم میخواهند فوری باشد. یا: با تأخیر. یا: به نسل می‌دهد چون خداوند صلاح نمی‌داند به خودش بدهد به فرزندان می‌دهد. می‌فرماید: «وَوَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا» كهف/۸۲. دو پیامبر، دیوار خرابه‌ای را ساختند یکی از

آنها گفت: چرا این کار را می‌کنی؟ فرمود: زیر این دیوار گنجی است و پدر این بچه‌ها صالح و آدم خوبی بوده، می‌سازیم که گنج را مردم برندارند بچه‌ها یتیم هستند بزرگ شوند خودشان آنرا بردارند. پس گاهی دو پیامبر نوکری مفت می‌کنند که پدرشان آدم خوبی بوده، گاهی توفیق من، بخاطر بابام است. بنده خودم فکر می‌کنم که رمز توفیقم جز پدرم نیست چون پدر من ۴۰ سال در بازار کاشان زمانی که صدای اذان را می‌شنید دکان را بسته و دنبال نماز می‌رفت. او که یک تاجر بود ۴۰ سال به احترام نماز مغازه را بست، الان این همه مسجد در جاده‌ها است یکی از آنها را هم من نساخته و یک آجر روی آجر نگذاشته‌ام. اصلاً مسجد تو جاده‌ها از من نیست. ولی مردم که نماز می‌خوانند می‌گویند خدا پدر آقای قرائتی را بیمارزد در حالی که این مساجد هیچ ربطی به من و پدرم ندارد ولی پدرم چون سال به خاطر نماز مغازه را می‌بست حال او را دعا می‌کنند. من مطالعه کرده و حدیث می‌خوانم شما می‌شنوی می‌گوی: خدا پدرش را بیمارزد، به خاطر اینکه ۴۰ سال مغازه را بست او را دعا می‌کنند. بازاری‌ها مغازه را در ماه رمضان ببندید و لااقل یک بار امتحان کنید، گرسنه نمی‌مانید. مکه و مدینه در طول سال مغازه را می‌بندند برای نماز، شما هم یک ماه ببندید. و یا: بجای استجاب دعا، خطری از او دفع می‌شود. این دعا به صلاح او نیست ولی بلایی را دفع می‌کند. و یا: ذخیره قیامت قرار می‌دهد. بالاخره دعا بی اثر نیست. با حال دعا کردن و سحر دعا کردن. همه چیز را از خداوند بخواهید حتی علف بزغاله، حتی نمکاش را حدیث داریم از خداوند بخواهید. و دعای پدر در حق فرزند مستجاب است، و کسی همه قرآن را بخواند یک دعای مستجاب دارد. انشاءالله ما از فردا دعای مکارم الاخلاق را شروع می‌کنیم، آخر مفاتیح یا صحیفه سجادیه است که می‌خواهیم جمله جمله شرح کنیم.

حدود پانزده سال پیش من روی این دعا کار کرده‌ام، و امسال هم کار کرده‌ایم و الان هم امکاناتی را آورده‌ایم، معاجم، قرآن، تفسیر، کامپیوتر، ببینیم که این دعا هر جمله‌ای از آن یک دریاست، ما که دستمان به دریا نمی‌رسد لااقل به مقداری که لیوانمان آب می‌گیرد، برداشت کنیم. شما از فردا پای صحیفه سجادیه بنشینید، ماه دعاست پای سفره امام زین العابدین بنشینیم. والسلام علیکم ورحمة الله و برکاته